

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, старшого дослідника,
старшого наукового співробітника відділу освіти дітей з порушеннями
сенсорного розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені
Миколи Ярмаченка НАПН України

Вовченко Ольги Анатоліївни

на дисертаційну роботу Фещенко Ганни Юріївни **«Професійна підготовка до
соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним
інтелектом»**, що представлена до захисту у спеціалізовану вчену раду на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена низкою теоретичних і практичних чинників. Насамперед, теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні наукового розуміння позитивного психоемоційного інтелекту як складної комплексної структури, що ефективно впливає на професійну підготовку фахівців-менеджерів. Дисертація розширює межі педагогіки та психології, розкриваючи сутність, структуру та функції позитивного психоемоційного інтелекту особистості. У роботі проаналізовано історичний поступ вивчення дефініції «інтелект», «позитивний психоемоційний інтелект», встановлено його зв'язок з іншими типами інтелекту (емоційним, культурним) та розкрито роль у формуванні особистості. Авторкою обґрунтовано необхідність цілеспрямованого формування позитивний психоемоційний інтелект як важливого освітнього фактору, соціалізації та інтеграції в суспільство майбутніх фахівців-менеджерів. У дисертації розглянуто теоретичні аспекти педагогічної проблеми дослідження професійної підготовки менеджерів до соціокультурної діяльності, розкрито можливості та специфіку формування позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів соціокультурної діяльності. Практична значущість дослідження визначається зростанням кількості студентів, що здобувають фах менеджера, потребою в оптимізації їх ментального, зокрема емоційного та соціального інтелекту, розвитку та підвищенні якості соціальної адаптації в умовах динамічного суспільства. Авторкою сформовано модель позитивного психоемоційного інтелекту, розроблено та апробовано для

педагогічного експерименту комплексну методику оцінювання позитивного психоемоційного інтелекту; створено та експериментально перевірено комплексну програму розвитку позитивного психоемоційного інтелекту у майбутніх менеджерів для забезпечення формування професійної компетентності соціокультурної діяльності, в якій застосовано ресурси як тренінгових програм, так і освітнього процесу.

Таким чином, дисертаційне дослідження Фещенко Ганни Юріївни є актуальним, своєчасним і має велике значення для теорії та практики педагогічної сфери. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, добре обгрунтовані теоретично, а їх достовірність підтверджується результатами констатувального експерименту.

Важливо відзначити, що мета дисертаційної роботи, яка полягає в обгрунтуванні теоретичних, методичних концептуальних та організаційно-методичних засад професійної підготовки менеджерів до соціокультурної діяльності зі забезпеченням формування позитивного психоемоційного інтелекту у контексті міждисциплінарного дослідження соціальної проєкції психомірності, сформульована чітко і науково переконливо, з урахуванням об'єкту і предмету дослідження.

Аргументованими і вичерпними є завдання дослідження, які полягають у проведенні аналізу теоретичних засад професійної підготовки менеджерів до соціокультурної діяльності та академічного досвіду міждисциплінарного дослідження з дефінітивним аналізом тезаурусу формування позитивного психоемоційного інтелекту; обгрунтуванні концептуальних та організаційно-методичних засад професійного формування позитивного психоемоційного інтелекту менеджерів соціокультурної діяльності з аксіологічним аналізом технологій у контексті міждисциплінарного дослідження соціальної проєкції психомірності; розробленні і обгрунтуванні змісту і структуру професійної компетентності соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом; розробленні критеріального апарату оцінювання

рівнів сформованості професійної компетентності соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом; обґрунтуванні, проєктуванні та перевірці ефективності моделі професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження. У межах представленої дисертаційної праці Феценко Ганни здійснено концептуально новий, методологічно цілісний і теоретично глибокий аналіз професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом. Авторкою розроблено та експериментально перевірено модель професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом; визначено зміст і структуру поняття «професійна компетентність соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом», сформульовано в авторське визначення категорії «процес професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом». Цим самим дисертантка підкріплює новизну своєї концепції на методологічному рівні, демонструючи здатність до глибокої інтеграції знань різних психолого-педагогічних парадигм.

Ганною Юріївною розроблено та обґрунтовано комплексну методику оцінювання позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів; комплексний критеріальний апарат метрики встановлення рівнів сформованості професійної компетентності соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом за критеріями вимірювання – мотиваційний, соціокультурний, технологічний та менеджерський, показниками та рівнями (низький, достатній, високий). Варто підкреслити, що вперше в українському науковому полі концептуалізовано і визначено деталізовані метрики діагностики ознак позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів, а саме – п'яти груп вимірювання відповідних рівнів (парціальності та інтегративності, утвердження, соціальної проєкції та бар'єрності, суб'єктивізму, афективності); розроблено зміст

і структуру професійної компетентності соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом для освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Одним із найбільш важливих аспектів, які варто також згадати є удосконалення змісту і структури діагностики освітніх компонентів – програмних результатів навчання, інтегральної, загальних і спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх бакалаврів з позитивним емоційним інтелектом з професійною компетентністю соціокультурної діяльності за циклами; комплексну методику оцінювання позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів;

Зазначене дозволяє вважати результати дисертаційного дослідження вагомим внеском у сучасну педагогічну та психологічну науку, зокрема у галузі 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, а також слугувати міцною теоретичною основою для подальших емпіричних і практикоорієнтованих досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (2018–2024 рр.).

Здобувачка комплексно підійшла до вирішення окресленої проблеми з використанням сучасних методів дослідження, зокрема: дефінітивного, аксіологічного, соціально-філософського, історико-порівняльного, структурно-логічного, організаційного, функціонального, системного аналізу

Головними практичними результатами дисертації Фещенко Ганни є те, що положення роботи актуалізовано в умовах зростаючих напружень, хаотизації, розвитку педагогічних, методологічних і методичних досліджень поняття та явища соціальної проєкції психомірності – соціальної діяльності, людини та її поведінки, позитивного психоемоційного інтелекту, базуючись на механізмі самоорганізації відповідного типу як основи дисипативних структур, специфіки,

механізмів вияву психомірності в особистості; положення дисертації, які було представлено, можуть бути використані науковцями, педагогами, практиками у організації професійної підготовки до соціокультурної діяльності для формування позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» в соціально-турбулентних умовах глобалізації, зростаючих напружень та хаотизації; практично-корисними для організації освітнього процесу у системі неперервної освіти для професійної підготовки освітніх ступенів «Бакалавр» і «Магістр» варто вважати розроблену, обґрунтовану та верифіковану модель професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом, комплексної методики та комплексний критеріальний апарат метрики встановлення рівнів сформованості професійної компетентності для забезпечення пролонгованої професійної зайнятості; здобувачкою розроблено освітні компоненти професійної підготовки з: «Психологія дитяча», «Психологія дитячої творчості» (лекційні, семінарські) – загальної психології, соціальної психології; «Основи наукових досліджень» (семінарські); «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом» (лабораторні) – соціокультурна діяльність, соціокультурна анімація; «Наступність між дошкільною та початковою освітою» (лекційні, семінарські) – громадянська освіта та основи демократії; «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» (семінарські) – цифрові технології, соціальні комунікації, технологічні основи соціокультурної діяльності, зв'язки з громадськістю у соціальній сфері; «Дошкільна лінгводидактика» (лабораторні) – українська мова (професійного спрямування), іноземна мова, практика міжкультурного діалогу; «Теорія і методика формування уявлень світобачення Людини і Всесвіту» (практичні) – методика викладання фахових дисциплін, сучасні технології соціокультурного проектування, соціологія культури, соціокультурна діяльність.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, що сформульовані в дисертації. Детальне

ознайомлення з дисертаційним дослідженням Фещенко Ганни дає підстави стверджувати, що підхід здобувачки до окресленої в дисертації проблеми відзначається глибиною і фундаментальністю. Всебічне усвідомлення проблеми дослідження уможливили розробити науковий апарат дослідження та визначити загальну стратегію наукового пошуку. Основні положення дисертаційної роботи обґрунтовані фактичними даними, які одержані у процесі проведеного емпіричного дослідження з використанням сучасних експериментальних методів. Викладені в дисертації положення констатовано у висновках, які логічно впливають із отриманих результатів.

Основні положення та результати дослідження висвітлено у 8 наукових працях, з них 3 – статті у фахових наукових виданнях, зареєстрованих МОН України; 5 – тези і матеріали конференцій.

Результати дослідження представлено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та конгресах впродовж 2021-2024 рр.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому та основних положень дисертації. Дисертація оформлена згідно з вимогами до дисертаційних досліджень, а її зміст відповідає темі і завданням експерименту.

Структура роботи Фещенко Ганни відповідає логіці наукового дослідження. У вступі правильно визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, окреслено загальну методологію, використану для наукового аналізу проблеми професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом.

У першому розділі представлено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних засад вивчення педагогічної проблеми дослідження професійної підготовки менеджерів до соціокультурної діяльності. Здійснено дефінітивний аналіз тезаурусу формування позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів соціокультурної діяльності. Проведено теоретичний аналіз академічного досвіду міждисциплінарного дослідження формування позитивного психоемоційного інтелекту особистості.

Другий розділ присвячено концептуальним та організаційно-методичним засадам професійного формування позитивного психоемоційного інтелекту у менеджерів соціокультурної діяльності. У розділі представлено аксіологічний аналіз сучасних технологій формування психоемоційного інтелекту у здобувачів вищої освіти галузі знань культури і мистецтво та окреслено організаційно-методичні засади формування професійної компетентності соціокультурної діяльності у менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом.

У межах третього розділу обґрунтовано, розроблено та спроектовано модель професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом. У розділі представлено результати експериментальної перевірки моделі професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом. Проведення формувального експерименту з подальшим порівнянням результатів експериментальної та контрольної груп дозволило емпірично підтвердити ефективність запропонованої авторської програми.

Висновки лаконічно передають основний зміст і наукові положення дисертації, інформують про отримані результати експериментальної частини дослідження, підтверджують необхідність введення результатів дослідження до наукового обігу.

Загалом, дисертація має цілісну структуру, побудована відповідно до вимог до наукових кваліфікаційних робіт. Усі теоретичні положення мають логічне продовження в емпіричній частині, а результати дослідження – належну апробацію, що підтверджується публікаціями у фахових виданнях. Робота свідчить про здатність авторки до самостійного формулювання дослідницьких завдань, оперування складними психолого-педагогічними категоріями, інтеграції знань з різних галузей та їхньої практичної реалізації.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Під час аналізу дисертації Фещенко Ганни не виявлено фактів порушень академічної доброчесності.

Зауваження та рекомендації щодо оформлення та змісту дисертації

Загалом, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Фещенко Ганни, вважаємо за необхідне зауважити, що вона не позбавлена певних моментів, які викликають дискусію.

1. У дисертаційному дослідженні детально проаналізовано такі наукові категорії, як «інтелект», «емоційний інтелект», є згадки про «культурний інтелект», проте недостатньо глибоко розкрито вплив соціальних факторів («соціального інтелекту») на формування емоційного інтелекту, їх взаємовплив чи взаємозалежність. У роботі описано важливість соціальної компонентів, але механізми цього впливу розкрито не повною мірою. Було б доцільно розширити аналіз соціальних детермінант, таких як стиль спілкування, особливості виховання, соціально-економічний статус, особливості взаємодії однієї особистості з іншою на формування соціального інтелекту, як наслідок – позитивного психоемоційного інтелекту. Це сприятиме формуванню більш повного уявлення про відповідний процес та розробленню ефективніших стратегій психолого-педагогічного супроводу.

2. В математичних результатах дослідження не представлено особливостей гендерного показника. Цікавить саме динаміка формування позитивного психоемоційного інтелекту у представників різної статі: відмінності, особливості та рівень сформованості.

3. Запропонована автором модель позитивного психоемоційного інтелекту має ґрунтовний опис змісту її основних компонентів. Водночас їх операціоналізація виявляється дещо звуженою та охоплює лише окремі показники. У зв'язку з цим вибір відповідних методик дослідження вимагає більш вагомого обґрунтування.

4. Звертає на себе увагу непоодинокі стилістичні, орфографічні пунктуаційні помилки представленого дисертаційного дослідження.

Водночас, висловлені зауваження та побажання є дискусійними і не заперечують загальної високої оцінки науково-фахового рівня дисертації, що

кваліфікується нами як ґрунтовне та цілісне експериментальне дослідження професійної підготовки до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

На підставі аналізу дисертації, анотації до неї та опублікованих праць можна стверджувати, що дисертаційне дослідження **Фещенко Г.Ю.** на тему **«Професійна підготовка до соціокультурної діяльності менеджерів з позитивним психоемоційним інтелектом»**, є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, обсягом проведених досліджень відповідає вимогам до оформлення дисертацій затвердженим Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), та постанові КМ України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови КМ України №341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка – Фещенко Ганна Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії PhD у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки знань.

Опонент:

доктор психологічних наук,
старший дослідник,
старший науковий співробітник
відділу освіти дітей з порушеннями
сенсорного розвитку
Інституту спеціальної педагогіки і
психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

Ольга Вовченко